

Ett stopp ovanför vattenfallet Storstupet i norra Dalarna.
Foto: Berndt-Joel Gunnarsson / Alamy Stock Photo

Tågtur genom Sveriges inland

Inlandsbanan är ett långt tågäventyr som inte liknar något annat. En resa på nästan 130 mil som går upp till midnattssolens land. På vägen möter tama älgar, storslagen natur och fascinerande historia.

Vid perrongen på stationen Morastrand står den rälsbusslika motorvagnen Y1 och brummar. Bakom tåget glimmar Siljans vatten mellan träden. Vagnens vitröda skylt med texten "Inlandsbanan" visar med önskvärd tydlighet att jag har hamnat rätt.

– Alla ombord? Då är det dags att åka! ropar tågvärden Elisabeth Eriksson i högtalaren.

Så bär det i väg. Genast kan man konstatera att Inlandsbanan bjuder på en väldigt mysig tågresa. Allt har överblickbara positioner. Det är bara två personer i personalen – en förare och en tågvärd – och tåget är så litet att det nästan känns som att vi tjugo passagerare sitter i ett eget privat fordon. Det finns en toalett och ett litet ta-själw-kafé med drycker, kaffe, smörgåsar och snacks till låga priser. Vid sätet välkomnas man av en karta och en meny där man kan se vad som går att beställa på de olika stoppen norröver.

Färden går genom de täta skogarna norr om Siljan. Vi tar oss upp mot Orsa Finnmark medan granskog och myrar passerar utanför tågfonstret. Rålsen snirklar sig uppåt, och snart är vi på den högsta punkten på hela Inlandsbanan – 524 meter.

Vill man åka hela Inlandsbanan till Gällivare startar man i Mora och övernattar i Östersund. Sträckan Kristinehamn–Mora ingår också i Inlandsbanans sträckning men körs bara vissa tider av ett annat bolag, Tågab.

Inlandsbanan började byggas 1907 men färdigställdes inte förrän 1937. Grundtanken var att skapa ett alternativ för Norra stambanan vid kusten och ge möjligheter för industrin i norra Sveriges inland. Men de ekonomiska vinsterna var från början skralla, och banan avvecklades successivt.

Först 1993 återuppstod Inlandsbanan och har blivit alltmer populär för turisttrafik. Bolaget samägs av de 19 kommuner som järnvägen går genom, och nu håller man på att förnya fordonsbeståndet med modernare vagnar.

"Inlandsbanan är bra för stressade själar", säger en medpassagerare till mig. Det stämmer. Resans mål betyder snart allt mindre, man vaggas in i ett meditativt lugn. Mobiltäckningen försvinner. Ännu en fors passerar i ögonvrån. Då och då hörs tutandet inför en av de många obevakade övergångarna. Ibland vinkar människor utanför till oss på tåget, i den mån de alls syns till.

Det första stoppet gör vi på en bro ovanför det dramatiska vattenfallet Storstupet. Alla reser vi oss och tittar ut åt samma håll i tåget. Det är lite som att vara på safari i Sveriges inland. Vattnet långt nedanför forsar fram i en djup ravin.

På Inlandsbanan åker man främst genom skog, förbi sjöar och vattendrag. Ibland överraskar små byar och gårdar som inte tycks ha några vägförbindelser alls. Många av de gamla stationerna liknar ett slags utomhusmuseer.

Inlandsbanan blir en färd genom ett Sverige som är svårt att uppleva på annat sätt, en resa genom den stora otillgängligheten bortom motorvägar och större samhällen.

Lite otur har vi mot slutet av dagen. De sista tre milen före Östersund är normalt en av de vackraste sträckorna på banan då rälsen bitvis går parallellt med Storsjöns strand. Nu är landskapet insvept i ett drivande regn som bara lämnar silhuetter kvar. Men den mysiga stämningen inne i vagnen består.

En fullt acceptabel kompensation för kvällens ruskväder får vi i Östersund nästa dag. Solen lyser från en himmel som trotsar alla prognoser. På förmiddagen går jag ner till hamnen. Nog är det lite ovant att se Östersund i rollen som leende sommarstad med badstränder och bolmande ångbåtar. Folk lapar sol vid strandkaféer eller testar balansen på supbräddor borta vid Surfbukten.

En firma i hamnen hyr ut elcyklar, vilket visar sig vara det ideala sättet att uppleva Frösön. Så snart man har rullat över den korta bron har man välplanerade cykelvägar runt hela ön. Självt börjar jag uppe vid Frösöstenen, Sveriges nordligaste runsten. Skriften på jamska, den äldre fornordiskt präglade dialekten som många, inte minst i Jämtland, menar är ett eget språk.

Den södra sidan av Frösön erbjuder den roligaste cyklingen. Jag trampar fram i en mycket gammal trakt med flera gravhögar från bronsåldern och mängder av historisk bebyggelse. Snart dyker Oviksfjällen och Åreskutan upp vid horisonten och gör vyerna ännu mäktigare. Jag gör ett besök på Sommarhagen, det unika hus där tonsättaren Wilhelm Peterson-Berger bodde under en stor del av sitt liv. Kafé Sommarhagen är ett av flera trevliga utomhuskaféer på ön.

Sevärdheterna duggar tätt på Frösön. Frösö kyrka från 1100-talet var en viktig anhalt på medeltidens pilgrimsvandringar mot Trondheim i Norge och har en ståtlig klockstapel av trä. Vyerna blir dessutom bättre ju längre bort på Frösön man kommer. De synliga fjälltopparna blir allt fler, och Storsjön med sina många öar dukar upp ett vidsträckt panorama. För den som vill svalka sig med ett dopp rekommenderas Bynäsets idylliska badplats.

Senare på eftermiddagen återvänder jag till Östersund och fördjupar min upplevelse av traktens historia på Jamtli, Östersunds svar på Skansen. Detta utmärkta friluftsmuseum presenterar ett tjugotal olika historiska miljöer där byggnaderna är original. I varje hus finns skådespelare i tidsenliga kläder som agerar principfast utifrån den tidsepok deras rollfigurer lever i. När jag frågar en piga på en gård från 1700-talet om jag får ta en bild på henne får jag ett följdriktigt svar:

– Det kan gå bra. Så herrn har alltså block och penna med sig?

Sedan är det dags för de tama älgarna i Moose garden. Emil Svärdfeldts gård i Orrviken ligger naturskönt ovanför Storsjön, och bara omgivningarna är värda entrén. Här hyr han också ut stugor och har nyligen byggt en bastu åt gästerna.

Besöket inleds med att Emil ger en kunnig och underhållande introduktion om älgar på engelska. Många av besökarna kommer från Tyskland, Italien och Frankrike. Sedan vandrar vi bort till älgarnas hägn som ligger i en dal bakom gården. De sju älgarna kommer genast springande med märkbar glädje, eftersom de vet att de ska få mat. De är väldigt vana vid människor och ger ett lugnare intryck än hästar. Både barn och vuxna kan sträcka sig fram och känna på älgarnas mjuka ljusbruna öron. Denna dag är speciell för de två älgkalvarna, bara några veckor gamla. Det är första gången de vågar komma fram till oss människor. De håller sig nära sin mamma Signe, men deras nyfikenhet går inte att ta miste på.

Efter två avkopplande dagar i Östersund känner jag mig redo för den andra långa delen av Inlandsbanan – 14 timmars tågresa från Östersund till Gällivare väntar.

Norr om Östersund börjar landskapet förändras långsamt. Mellersta Norrlands höga granskogar övergår så småningom till norra Lapplands glesare skogar med kortare och smalare barrträd som stundtals står utspridda i myrmarker där ängsullen blommar med oräkneliga vita tussar. De breda älvarna blir allt fler – sammanlagt passerar Inlandsbanan över 38 större vattendrag.

Ett av dagens stopp görs på bron över Piteälven, en av Sveriges fyra oreglerade älvar. Det är faktiskt smått sagolikt att få uppleva denna gigantiska flod som forsar fram så fritt och kraftfullt.

I Vilhelmina serveras vi resans bästa lunch på Bergmans fisk och vilt. Deras prisbelönta fisktallrik görs främst på lokal fisk. Det blir också ett bra tillfälle att handla deras övriga produkter, som håller högsta kvalitet.

Landskapet blir allt öppnare och allt vildare. Renar springer till skogs undan tågets signaler. Vi gör ett stopp vid polcirkeln som markeras med en skylt och passerar den enorma vattenspegeln i kraftverksdammen i Porjus. Vid stationer som Arvidsjaur och Jokkmokk kliver många passagerare av för vidare äventyr uppe i fjällen.

Solen sjunker mycket långsamt framåt kvällen. Men ner går den inte så här långt norrut mitt i sommaren. När vi rullar in på Inlandsbanans slutstation i Gällivare är klockan tio på kvällen, och den gyllengula kvällssolen hänger fortfarande en bra bit över grantopparna.

Stunden lämpar sig perfekt för att åka upp på fjället Dundret. I toppstugan kan man äta våfflor med färsk hjortronsylt i solens sken kring midnatt. Ljuset och den milsvida utsikten över fjällvärlden ända bort till Kebnekaise är renodlad magi – en värdig final på en lång tågresa utöver det vanliga.

Anders Pihl